

Socialdepartementet
Dnr S2022/01247

Remissyttrande SOU 2022-6 Hälso- och sjukvårdens beredskap - struktur för ökad förmåga

Sammanfattning

Region Norrbotten tillstyrker i allt väsentligt förslag och bedömningar i slutbetänkandet och ställer sig positiv till föreslagna åtgärder. Omvärldsläget och den rådande pandemisituationen i Sverige och världen visar tydligt på behoven av en ökad beredskapsförmåga inom hälso- och sjukvården.

Region Norrbotten tar dock fullständigt avstånd från utredningens slutsats att de ny lagreglerade skyldigheterna som åläggs kommuner och regioner inte medför extra kostnader. Den kommunala finansieringsprincipen bör gälla här och på alla områden där föreslagna lagändringar innebär kostnadsdrivande förändringar för regioner och kommuner. Redan idag är regionernas krisberedskap utifrån LEH kraftigt underfinansierad.

Utöver detta saknas tydliga definitioner av viktiga grundläggande begrepp på en rad områden, förslag på gränsdragning vid överlämningar saknas och vissa åtgärdsförslag strider mot det kommunala självstyret.

Regionen vill även lyfta att det är problematiskt att utredningen inte omfattar den omsorg som bedrivs utifrån socialtjänstlagen. Det bör finnas en samlad styrning av beredskapen i kommunens vård- och omsorgsverksamhet.

Region Norrbottens synpunkter

Kommuner och regioners ansvar för hälso- och sjukvård i hela hotskalan

Region Norrbotten instämmer med utredningens slutsats, att det vid händelser med många skadade eller sjuka kan bli svårt för enskilda regioner att själva klara av att möta alla de vårdbehov som uppstår.

Regionen är beroende av hjälp från i första hand kommuner men även andra regioner. Utmaningen uppstår då samverkan ska genomföras med varandra. Region Norrbotten tillstyrker att ett gemensamt system för samverkan och ledning med klara ansvarsförhållanden behöver tas fram för att hälso- och sjukvården ska fungera under svåra påfrestningar samt under höjd beredskap.

När en situation uppstår som kräver svåra prioriteringar inom sjukvården, föreslår utredningen att vården ska begränsas till ”vård som inte kan anstå”. Om en region i det läget inte får frivillig hjälp från andra regioner föreslås

vidare att regeringen eller en myndighet ska kunna besluta om att andra regioner ska ge hjälp. Regionen är tveksam till det förslaget då det strider mot det kommunala självstyret. Den föreslagna skyldigheten att kommuner och regioner ska samverka i frågor om hjälpbehov, tillstyrks. Betydelsen av begreppet ”vård som inte kan anstå” behöver vidare förtydligas.

Ett system för bättre beredskap

Region Norrbotten instämmer med utredningens förslag, att hälso- och sjukvårdslagen i skrivningen som anger att regionen ska planera sin hälso- och sjukvård så att en katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls, är otillräcklig och behöver utvecklas. Region Norrbotten tillstyrker därför utredningens förslag, att ett nytt definierat begrepp införs och nya planeringsbestämmelser införs som tydligt anger att regionerna vid sin planering särskilt ska beakta behovet av gemensam planering mellan regionen och kommunerna för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja, såväl i vardag som vid katastrof eller höjd beredskap.

Utredningen föreslår att det ska införas bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som innebär att kommuner och regioner ska vara skyldiga att följa planeringsanvisningar för totalförsvarets hälso- och sjukvård och utföra de särskilda åtgärder för sådan hälso- och sjukvård som staten har bestämt. Region Norrbotten har sedan beslutet om återupptagen planering för totalförsvaret efterfrågat tydliga planeringsanvisningar och tillstyrker förslaget. Utredningen slår fast att det är statens ansvar att bland annat dimensionera och ge planeringsanvisningar för totalförsvaret och att kommuner och regioner tydligt behöver bindas till denna planering och de krav på åtgärder som ställs för totalförsvaret. Region Norrbotten anser att arbetet med planeringen ska åtföljas av finansiering.

Utredningen föreslår om att inrätta ett beredskapsråd vid Socialstyrelsen, tillstyrks av Region Norrbotten och instämmer med utredningens bedömning att det vid omfattande händelser med många skadade eller sjuka, katastrofer och krig finns ett stort behov av samordning på hälso- och sjukvårdsområdet mellan statliga myndigheter och kommuner och regioner.

Region Norrbotten instämmer i utredningens slutsats att det inte går att skriva anpassad lagstiftning för de särfall som katastrofer kan medföra. Region Norrbotten tillstyrker därför utredningens förslag att införa bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagen som säkerställer dels tydlighet om när avsteg får göras från centrala bestämmelser, dels att avsteg inte ska gå utöver vad som är nödvändigt. Det måste vara tydligt för vårdens huvudmän, vårdgivare, vårdpersonal och medborgarna när avsteg från bl.a. gällande skyldigheter att erbjuda vård och vårdkvalitet får göras. Regionen är tveksam till utredningens förslag att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna besluta att katastroftillstånd gäller i den drabbade kommunen eller regionen. Det strider mot det kommunala självstyret och även ansvarsprincipen.

Förmåga att mobilisera resurser

Utredningen anser att förmågan att mobilisera resurser särskilt måste planeras. Region Norrbotten anser att planeringen avseende material, sjukvårdsprodukter, skyddsutrustning m m är förhållandevis enkel, jämfört med att planera för bemanning.

Region Norrbotten instämmer i utredningens förslag att Socialstyrelsen får uppdraget att ta fram nationella rekommendationer om vilken förstärkningsutrustning som minst ska finnas i alla regioner samt vid behov eventuella standarder för dessa.

Personalförstärkning

Det är redan i vardagsläget mycket svårt att planera verksamheten, mycket på grund av brist på personal, vilket inte är unikt för Region Norrbotten. Region Norrbotten vill framhålla att planeringen för personalresurser i ett katastrof- eller krigstillstånd blir mycket svår, både att genomföra och att hålla aktuell då personalomsättningen är stor och beroendet av inhyrd personal är stort. Förslaget om att ta fram särskilda beredskapskontrakt tillstyrks då det kan underlätta planeringsarbetet.

Prehospital akutsjukvård, sjuktransporter och samverkan med räddningstjänst

Region Norrbotten delar utredningens och regeringens uppfattning att belastningen på sjuktransporter i krig kommer att bli stor och behöver förstärkas, särskilt i län som Norrbotten med stora avstånd mellan vårdinrättningar. Region Norrbottens ser positivt på att Socialstyrelsen i samverkan med regionerna och Försvarsmakten ska ta fram förslag till hur en modern nationell förstärkningsorganisation för sjuktransporter vid fredstida kriser och krig kan utformas.

Forskning, utbildning och övning

Region Norrbotten delar utredningens uppfattning att vårdpersonal behöver utbildning och övning inför kris och krig, vilket t.ex. kan innefatta förändrade eller förenklade behandlingsmetoder. Det medför att personalen kommer att ställas inför skadetyper som inte är vanliga i vardagen och inför svåra etiska val. Förslaget att ämnet katastrofmedicin ska införas i grundutbildningen för både läkare och sjuksköterskor tillstyrks, liksom förslaget att Socialstyrelsen får uppdraget att tillhandahålla nationella utbildnings- och övningsplaner för hälso- och sjukvårdens beredskap.

Region Norrbotten stödjer även förslaget om särskilda riktade forskningsanslag för katastrofmedicin, att forskningen ska vara behovsbaserad och att medlen även bör riktas till att sprida kunskap.

Utredningens förslag, att en ny bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen införs, enligt vilken regioner med bibehållet huvudmannaskap och vårdgivaransvar får sluta avtal med kommunal eller statlig räddningstjänst om att ut-

föra vård i väntan på sjuktransport, tillstyrks av Region Norrbotten. Regionen anser att förslaget är bra men vad begreppet ”vård” innefattar i detta fall måste bli tydligt, samt även ansvaret vid eventuell vårdskada. Nuvarande lagstiftning tillåter exempelvis inte delegering av läkemedel inom ambulanssjukvården.

Vidare förslås att Sjöfartsverket och Polismyndigheten ska ta initiativ till överenskommelser om samverkan med berörda regioner avseende hantering av hälso- och sjukvårdsbehov i samband med sjö-, flyg och fjällräddningsinsatser. Socialstyrelsen bör vid arbetet med överenskommelserna lämna nödvändigt expertstöd. Även detta förslag tillstyrks av Region Norrbotten.

Försvarens hälso- och sjukvård

Försvarens hälso- och sjukvårdsresurser är begränsade och vården i krig bygger på att soldater med svårare skador och sjukdomar förs vidare till civil hälso- och sjukvård. Regionen anser att det behövs ett klarläggande för hur överlämning mellan Försvarensmakten och civil sjukvård ska organiseras och genomföras i praktiken.

Utredningens förslag, att det i patientsäkerhetslagen införs en skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal att under höjd beredskap lämna uppgift till Försvarensmakten om huruvida Försvarensmakten personal vistas på en sjukvårdsinrättning, tillstyrks. Vidare instämmer Region Norrbotten i att det kan finnas skäl för Socialstyrelsen och Läkemedelsverket att i samverkan med Försvarensmakten göra en översyn av föreskrifterna för att skapa förutsättningar för att tillgodose skadade personers behov av vård även i krig.

Konsekvenser av utredningens förslag

De samlade kostnaderna för förslagen i detta slutbetänkande beräknas till 86 miljoner kronor över tidsperioden 2023 till och med 2035. Vidare föreslås att finansiering tas från medel avsatta för hälso- och sjukvård i totalförsvarspropositionen för åren 2021–2025. Därutöver föreslås att regeringen avsätter medel för utredningens förslag inom ramen för kommande totalförsvarspropositioner för åren 2026–2035. Region Norrbotten är tveksam till att den föreslagna finansieringen är tillräcklig. Visserligen konstaterar utredningen att sjukvårdens samlade beredskap eller förmåga för framtida kriser eller krig inte byggs enbart genom utredningens förslag. Kommuner och regioner ska fortsatt finansiera åtgärder som kommer av skyldigheten att upprätthålla vård även vid situationer med många samtidigt skadade eller sjuka, katastrofer och den normala vården i krig. Det är Region Norrbottens uppfattning att staten ska finansiera övriga särskilda åtgärder som krävs för att möta de specifika vårdbehov som uppstår som en konsekvens av krig.

Jämställdhetsperspektiv

Regionen vill uppmärksamma att jämställdhetsperspektivet inte har beaktats i denna remiss.

Barnrättsperspektiv

Regionen vill uppmärksamma att barnrättsperspektivet inte beaktats i denna remiss.

Protokollsutdrag skickas till:

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.fs@regeringskansliet.se